

שילוב שיח
שירותי המערכת האקולוגית
בתהליכי קבלת החלטות
מתווה ראשוני לפרויקט חלוץ
פארק שקמה

מכון דש"א - דמותה של ארץ

שירותי המערכת האקולוגית-רקע

- "שירותי המערכת האקולוגית" מתייחסים לכלל התנאים והתהליכים במערכות אקולוגיות טבעיות, והמינים היוצרים אותם, אשר מקיימים ומאפשרים את החיים של האדם. או במילים אחרות: **התועלות שהאדם מפיק מן הטבע.**
- רווחתם של בני האדם תלויה באופן מוחלט בטבע, במשאבי כדור הארץ ובמנגנונים הטבעיים שלו.

מרכיבים של רווחת האדם

חירות ובחירה

היכולת לממש את הערכים והרצונות האישיים

יחסים חברתיים טובים
לכידות חברתית, כבוד הדדי,
ערבות הדדית

בריאות
כוח, הרגשה
בריאה, אויר ומים
נקיים,

תנאים גשמיים
פרנסה, מזון מזין,
מחסה, נגישות לסחורות

ביטחון
אישי, נגישות
למשאבים, הגנה
מאסונות

שירותי תרבות ורוח
אסתטי, רוחני, חינוכי, בילוי,
....

שירותי ויסות ובקרה
בקרת אקלים, בקרת שטפונות,
בקרת מגיפות, טיהור מים,

שירותי אספקה
מזון, מים מתוקים ונקיים, עץ
וסיבים, אנרגיה

שירותי תמיכה בחיים

יצרנות ראשונית (פוטוסינתזה), מיחזור נוטריאנטים, יצירת קרקע

מגוון ביולוגי

גנים, מינים, אוכלוסיות, חברות, מערכות אקולוגיות

שירותי המערכת האקולוגית

פגיעה בשירותי המערכת=פגיעה באדם

- מהמחצית השנייה של המאה ה-20 החל כדור הארץ לעבור שינויים דרמטיים, גדולים מאלו המוכרים לאורך כלל ההיסטוריה האנושית. כתוצאה מפעילות האדם השתנו כמעט כל המערכות האקולוגיות בכדור הארץ.
- דוגמאות לשירותי מערכת שנפגעו: הידלדלות הדגה, זמינות מים מתוקים, ויסות אקלים, טיהור מים, ויסות כמות המזיקים, מניעת סחף קרקע, שירותי ההאבקה ועוד.
- בפועל כתוצאה מירידה באספקת השירותים הללו מתרחשים תהליכים כמו התפרצות מחלות, רעב, גישה נמוכה למים נקיים ולאוויר נקי, עליה במספרם ובעוצמתם של אסונות טבע, מדבור ועוד.
- קיים קשר ישיר בין היכולת של המערכות לספק שירותי מערכת, לבין רווחתו של האדם.

גישת שירותי המערכת

- על פי גישת שירותי המערכת, בעת קבלת החלטות הנוגעות לעתידם של משאבי טבע כתוצאה מפעילות אנושית, יש לשקול את השלכות ההחלטה על שירותי המערכת המסופקים לאדם: אילו שירותי מערכת ייפגעו, ואילו שירותים יתחזקו או יגדלו.
- אימוץ נקודת השקפה רחבה יותר והבנת הקשר שבין הפיתוח לשירותי המערכת כבר בשלבי התכנון וקבלת ההחלטות, תסייע להגיע לפיתוח בדרך הנכונה ביותר עבור האדם.
- העמקת היכולת להעריך לא רק את שירותי האספקה של המערכות האקולוגיות, מאפשרת ראייה כוללת גם עבור שירותים שנכון להיום לא ניתן לתת להם ערך שוק (שירותי ויסות, תרבות ותמיכה).

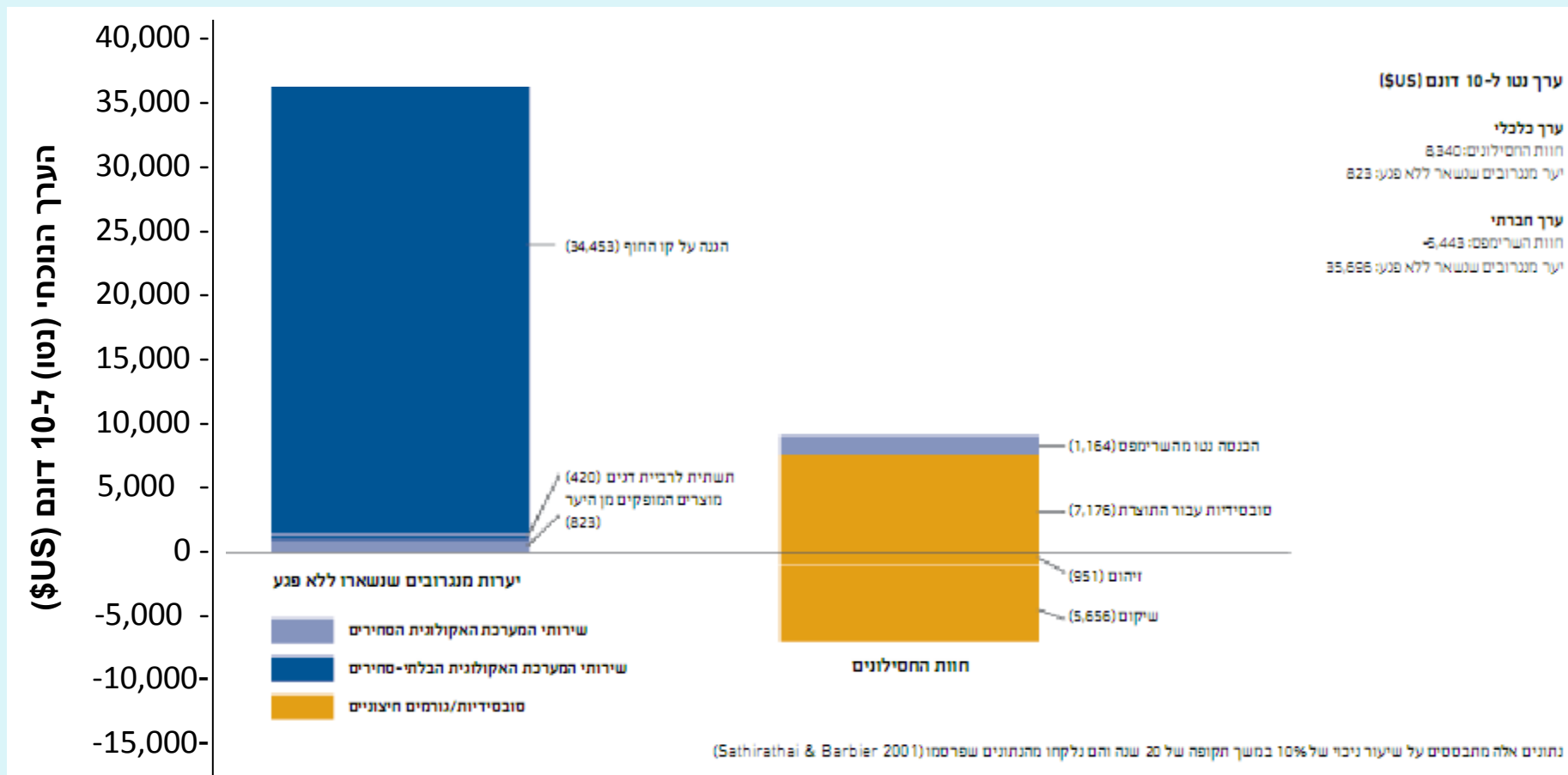
הצונאמי בדרום אסיה

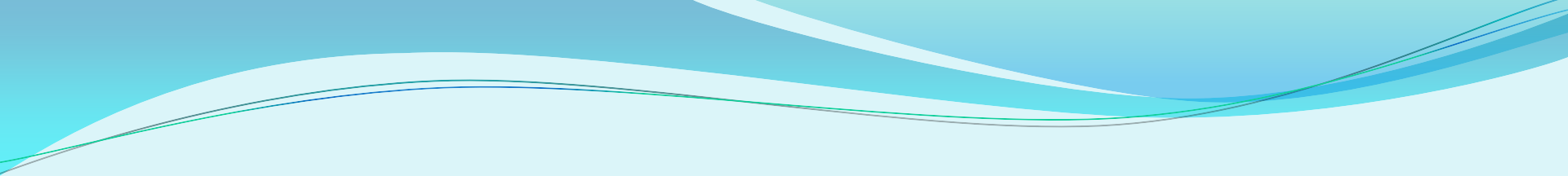

איור ו': חופי דרום תאילנד משנת 2002, המערכת האקולוגית הימית הוחלפה ברובה בחוות גידול שרימפס, תשתיות וסכרים. (ניתן לראות כי הצבע הירוק השולט נעלם)

איור א': חופי דרום תאילנד משנת 1973 מלאים בצמחיית המנגרובים (צבע ירוק).

ההשלכות הכלכליות של הצונאמי בדרום אסיה

פרויקט חלוץ: יישום גישת שירותי המערכת במרחב השקמה

שלב 1 - הגדרת שאלות תכנון

הגדרת שאלות תכנון, יחד עם בעלי העניין במרחב, שתנותחנה על פי גישת שירותי המערכת.

שלב 2 - מיפוי שירותי מערכת

מיפוי שירותי המערכת הרלוונטיים
לגבי כל אחת מן השאלות שייבחרו, ייערך מיפוי ראשוני של שירותי המערכת הרלוונטיים לאותה שאלה, מתוך רשימת שירותי המערכת.

מיפוי היקף הניתוח וההערכה של שירותי המערכת
בשלב זה נערוך, לגבי כל אחד משירותי המערכת שנמצאו בשלב הקודם כרלוונטיים - ניתוח של היקף איסוף המידע והניתוח המתוכננים לגבי אותו שירות מערכת.

שלב 3 - ביצוע:

בניית תכנית עבודה

בניית תכנית עבודה, בשיתוף בעלי העניין, לתיאור והערכה של שירותי המערכת ביחס לשאלות המבחן, על בסיס סדר עדיפויות שנקבע.

הערכת שירותי המערכת

הערכת שירותי המערכת בהתאם לתכנית העבודה, תוך הסתייעות עם בעלי מקצוע שונים, ובשיתוף עם בעלי העניין.

שלב 4 - ממצאים

מסמכי רקע לדיון והחלטות בשאלות התכנון שהוגדרו

- ניתוח של מכלול המשמעויות שנבחנו: פירוט של היקף וטיב הבחינה של כל אחד משירותי המערכת שנכללים בתוכנית העבודה - מה נבחן לגבי כל שאלה וכיצד נעשתה הערכת התועלות של שירותי המערכת
- הערכות כלכליות במקרים בהם ניתן ורצוי להעריך את שירותי המערכת בכלים כמותיים, והערכות איכותניות במקרים אחרים

שלב 5 - מעקב ובקרה

הערכת השפעה של מסמכי הרקע על קבלת ההחלטות:

- דרך ותוכן הדיון
- ההחלטות שהתקבלו ומשמעותן הסביבתית, הכלכלית והחברתית
- ביצוע ההחלטות

אתגרים: נקודות מרכזיות בתהליך

- הרחבת מבט מעבר לשירותי אספקה, לכלל שירותי המערכת
- הבנה טובה יותר של דרכי קבלת החלטות בפורומים שונים ואצל בעלי עניין שונים
- יצירת תמריצים אפקטיביים מסוגים שונים לפעולות תומכות שירותי מערכת.
- יצירת שיח פתוח וענייני בין בעלי עניין שונים

תודה על ההקשבה – בתקווה לשיתוף פעולה פורה!

